

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP

TẬP QUÁN CUỚI XIN CỦA NGƯỜI MỪNG
Ở XÃ BẮC PHONG, HUYỆN PHÙ YÊN,
TỈNH SƠN LA

Giảng viên hướng dẫn : TH.S VŨ THỊ UYÊN

Sinh viên thực hiện : ĐINH THỊ HÀNH

Lớp : VHDT

HÀ NỘI - 2015

LỜI CẢM ƠN

Được sự phân công của khoa Văn hóa Dân tộc Thiểu số – Trường Đại học Văn hóa Hà Nội và được sự đồng ý của cô giáo hướng dẫn Thạc sĩ Vũ Thị Uyên tôi đã lựa chọn đề tài : Tập quán cưới xin của người Mường ở xã Bắc Phong, huyện Phù Yên, tỉnh Sơn La làm đề tài khóa luận.

Để hoàn thành bài khóa luận này, tôi xin chân thành gửi lời cảm ơn tới các thầy cô ở trường Đại học Văn hóa Hà Nội cũng như thầy cô khoa Văn hóa Dân tộc Thiểu số đã tận tình giảng dạy hướng dẫn tôi trong suốt quá trình học tập và rèn luyện tại trường.

Tôi xin chân thành gửi lời cảm ơn sâu sắc tới cô giáo hướng dẫn Thạc sĩ Vũ Thị Uyên đã nhiệt tình chu đáo hướng dẫn để tôi hoàn thành tốt bài khóa luận.

Tôi xin chân thành gửi lời cảm ơn tới UBND và bà con ở xã Bắc Phong đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình khảo sát ở địa phương.

Mặc dù đã cố gắng để thực hiện đề tài một cách hoàn chỉnh nhất nhưng do điều kiện và trình độ có hạn nên đề tài khó tránh khỏi những thiếu sót. Chính vì vậy tôi mong nhận được sự chỉ bảo, hướng dẫn cũng như đóng góp ý kiến của thầy cô, các nhà nghiên cứu văn hóa và của bạn đọc để tôi có thêm kiến thức và kinh nghiệm ngày càng hoàn thiện hơn.

Xin chân thành cảm ơn!

Sinh viên thực hiện

Đinh Thị Hành

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	4
1. Lý do chọn đề tài.....	4
2. Tình hình nghiên cứu	5
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	6
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	7
5. Phương pháp nghiên cứu.....	7
6. Đóng góp của đề tài.....	7
7. Nội dung và bố cục khóa luận.....	8
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI MƯỜNG Ở XÃ BẮC PHONG, HUYỆN PHÙ YÊN, TỈNH SƠN LA.....	9
1.1. Khái quát về xã Bắc Phong	9
1.1.1. Đặc điểm tự nhiên	9
1.2. Người Mường ở xã Bắc Phong	11
1.2.1. Lịch sử tộc người và quá trình chuyển cư.....	11
1.2.2. Dân số và đặc điểm dân cư	13
1.2.3. Đặc điểm về văn hóa.....	14
CHƯƠNG 2: TẬP QUÁN CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở XÃ BẮC PHONG, TRONG XÃ HỘI TRUYỀN THỐNG	21
2.1. Quan niệm về cưới xin	21
2.2. Tiêu chuẩn chọn vợ, chọn chồng	22
2.2.1. Tiêu chuẩn chọn vợ.....	22
2.2.2. Tiêu chuẩn chọn chồng	24
2.3. Các bước trong cưới xin truyền thống của người Mường ở Bắc Phong..	24
2.3.1. Ti thông xiêng (đánh tiếng thăm dò).....	25
2.3.2. Ti nôm móch (nhà gái chính thức nhận lời).....	27
2.3.3. Ti nôm hói (dạm hỏi)	28
2.3.4. Nôm hẹn ngày	30
2.3.5. Ti du, ti chạu (đám cưới rước dâu)	30
2.3.5.1. Bước chuẩn bị	30
2.3.5.2. Lễ cưới chính thức	32

2.3.6. Lễ Lại mặt	36
2.3.7. Cư trú sau hôn nhân	36
2.4. Các trường hợp hôn nhân ngoại lệ	37
2.4.1. Trai góa vợ lấy gái góa chồng	37
2.4.2. Trai gái lỡ thì	38
2.4.3. Tục ở rể	38
2.4.4. Lấy gái chữa hoang	39
2.5. Nét trang đồng, khác biệt trong hôn nhân của người Mường ở Bắc Phong và những nơi khác.	40
CHƯƠNG 3: BIẾN ĐỔI TẬP QUÁN CƯỚI XIN CỦA NGƯỜI MƯỜNG Ở XÃ BẮC PHONG HIỆN NAY	43
3.1. Biến đổi tập quán cưới xin của người Mường ở Bắc Phong	43
3.1.1. Biến đổi về quan niệm cưới xin	43
3.1.2. Biến đổi về tiêu chí chọn vợ, chọn chồng	45
3.1.2.1. Biến đổi trong tiêu chuẩn chọn vợ	45
3.1.2.2. Tiêu chuẩn chọn chồng	46
3.1.3. Biến đổi về các bước trong cưới xin truyền thống	47
3.1.4. Nguyên nhân biến đổi	51
3.2. Đánh giá những biến đổi trong cưới xin của người Mường ở xã Bắc Phong	55
3.2.1. Biến đổi tích cực	55
3.2.2. Hạn chế	56
3.3. Những nét đẹp trong tập quán cưới xin của người Mường ở Bắc Phong	57
3.3.1. Những nét đẹp cần được lưu giữ và bảo tồn	57
3.3.2. Những hạn chế cần được khắc phục	57
3.4. Giải pháp bảo tồn và phát huy những nét đẹp trong hôn nhân của người Mường ở Bắc Phong	58
KẾT LUẬN	62
TÀI LIỆU THAM KHẢO	64
PHỤ LỤC	66

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Văn hóa tộc người là một lĩnh vực rất phong phú và đa dạng từ trang phục, ẩm thực cho đến cưới xin, tang ma, lễ hội... Tuy nhiên ở từng lĩnh vực thì các nét văn hóa lại bộc lộ khác nhau. Trong quá trình phát triển có sự tiếp xúc giao lưu văn hóa sẽ có những nét văn hóa vẫn được bảo lưu, có những nét văn hóa sẽ bị biến đổi.

Cưới xin là một điều không thể thiếu trong chu kỳ vòng đời của mỗi một con người, mà ở đó nó chứa đựng, thể hiện bản sắc văn hóa của tộc người đó.

Ngày nay hòa nhập cùng sự phát triển kinh tế, cũng như tiếp xúc với sự tiến bộ khoa học cuộc sống của các dân tộc nói chung của người Mường ở Bắc Phong nói riêng đều có những biến đổi, từ trang phục, ẩm thực, cho đến cưới xin.... đặc biệt là trong cưới xin. Khi tham dự một đám cưới của người Mường ở Bắc Phong chúng ta thấy nó không còn giữ được nguyên vẹn những nét truyền thống. Mà đã có sự kết hợp với các yếu tố hiện đại.

Đứng trước sự biến đổi trong tập quán cưới xin của người Mường ở Bắc Phong, xong vẫn chưa có nhà nghiên cứu nào nghiên cứu chuyên sâu về vấn đề này nên em mạnh dạn lựa chọn đề tài “ Tập quán cưới xin của người Mường ở xã Bắc Phong, huyện Phù Yên, tỉnh Sơn La” làm đề tài nghiên cứu nhằm làm rõ được những giá trị văn hóa tích cực trong đám cưới truyền thống cần được lưu giữ và những biến đổi tiêu cực hiện nay cần bài trừ, bảo lưu, kế thừa phù hợp những nét văn hóa đẹp trong truyền thống góp phần tích cực vào việc thực hiện phong trào gia đình văn hóa, và tạo nên sự đa dạng văn hóa của tộc người Mường nói riêng và các tộc người khác nói chung.

2. Tình hình nghiên cứu

Dưới thời phong kiến, người Mường được biết đến qua ghi chép của Ngô Sĩ Liên với tác phẩm Đại Việt sử Ký toàn thư, Dư địa chí của Nguyễn Trãi... qua tác phẩm cho chúng ta biết đôi nét về Mường về tổ chức xã hội Mường.

Dưới thời Pháp thuộc do xuất phát từ mục đích cai trị nên cũng đã có tác phẩm nghiên cứu về người Mường được ra đời như Người Mường ở Hòa Bình của tác giả Pierre Grossin, Người Mường địa lí nhân văn và xã hội của Jeanne Cuisinier (1995). Tuy nhiên việc nghiên cứu này chưa đi sâu vào nghiên cứu hôn nhân của người Mường.

Ngày nay để phục vụ cho việc tìm hiểu sâu hơn về người Mường các cơ quan đã có nhiều công trình nghiên cứu như : “Người Mường ở Việt Nam”(1999) của tác giả Bùi Tuyết Mai, cuốn sách giới thiệu văn hóa vật chất và tinh thần của người Mường ở Việt Nam qua hơn 100 bức ảnh được chọn lọc từ hơn 3,500 bức ảnh chụp từ nhiều chuyến đi khảo sát, nghiên cứu không chỉ về mặt Dân tộc học mà có cả trên nhiều lĩnh vực khác nhau. Các bức ảnh được sắp xếp logic theo quan điểm tiếp cận liên ngành, chú trọng đến mối liên hệ giữa văn hóa – lịch sử và hiện đại cho chúng ta hiểu biết tương đối đầy đủ, khoa học về người Mường ở Việt Nam với các nét đặc trưng về lối sống, phong tục tập quán, truyền thống văn hóa của họ.

“Luật tục của người Mường ở Phù Yên” (2004) của tác giả Đinh Công Sỹ, bài viết giới thiệu một số luật tục của người Mường trong cưới xin, ma chay và một số lễ hội khác. Ngoài ra, luật tục của người Mường còn thể hiện qua tinh thần tương hỗ lẫn nhau mang tính chất thời đại.

“ Gia đình và hôn nhân của người Mường ở tỉnh Phú Thọ” (2005), Nguyễn Ngọc Thanh nêu: các đặc trưng về gia đình hôn nhân truyền thống đến hiện đại. Nêu những khuynh hướng phát triển của quan hệ gia đình, hôn nhân, những yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển của người Mường ở Phú Thọ.

“ Văn hóa truyền thống một số tộc người ở Hòa Bình” (2007), Nguyễn Thị Thanh Nga : tìm hiểu sự khác biệt, sự biến đổi của các tộc người ở khía cạnh văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần đồng thời phân tích sự ảnh hưởng của văn hóa Mường tới văn hóa Thái và văn hóa Mông ở Hòa Bình.

“Văn hóa người Mường huyện Kim Bôi tỉnh Hòa Bình” (2009), huyện ủy – Hội Đồng nhân dân - Ủy ban nhân dân huyện Kim Bôi, nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc: khái quát về huyện Kim Bôi, văn hóa vật chất, văn hóa tinh thần và trong đó có nói đến tập quán cưới xin của người Mường ở Kim Bôi-Hòa Bình.

“ Phong tục đi hỏi vợ đám cưới cổ truyền Mường” (2014) của tác giả Bùi Huy Vọng, cuốn sách giới thiệu về phong tục đi hỏi vợ tiến tới hôn nhân của người Mường. Đây là một phong tục mang sắc thái văn hóa đặc sắc, có nhiều tín hiệu văn hóa độc đáo, là tập hợp nhiều nghi lễ nghi thức phản ánh tín ngưỡng dân gian, cầu mong sự sinh sôi nòi giống, bền vững của gia đình. Các tác phẩm trên đây là những nghiên cứu chuyên sâu về khía cạnh đời sống cũng như hôn nhân, nhưng chủ yếu là ở Hòa Bình và Phú Thọ, nghiên cứu về hôn nhân của người Mường ở Phù Yên trong phạm vi bản, xã còn ít.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Thông qua việc tìm hiểu tập quán cưới xin truyền thống của người Mường ở xã Bắc Phong, chúng tôi nhắm tới mục đích: khẳng định những nét đẹp trong tập quán cưới xin của người Mường, đồng thời đưa ra một số khuyến nghị và giải pháp nhằm nhằm bảo tồn và phát huy nét đẹp trong tập quán cưới xin cho phù hợp với sự phát triển của đất nước.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Khái quát về điều kiện tự nhiên và xã hội, mô tả một đám cưới truyền thống của người Mường, chỉ ra sự biến đổi trong đám cưới, nguyên nhân dẫn

đến sự biến đổi và đánh giá những tác động của sự biến đổi trong tập quán cưới xin ở người Mường xã Bắc Phong.

Đưa ra một số khuyến nghị, giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy những nét đẹp trong hôn nhân của người Mường ở xã Bắc Phong.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu là tập quán cưới xin trong truyền thống, cụ thể là nghiên cứu về quan niệm cưới xin, tiêu chí lựa chọn bạn đời và các bước trong cưới xin truyền thống của người Mường ở xã Bắc Phong, huyện Phù Yên, tỉnh Sơn La.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu về vấn đề đám cưới truyền thống và biến đổi hiện nay ở xã Bắc Phong, huyện Phù Yên, tỉnh Sơn La.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để hoàn thành bài nghiên cứu em đã sử dụng các phương pháp như sau:

Phương pháp điền dã dân tộc học là phương pháp chủ đạo trong quá trình thực hiện khóa luận với các kỹ thuật: quan sát, phỏng vấn, chụp ảnh.

Sử dụng phương pháp xã hội học thông qua phiếu điều tra, tổng hợp kết quả đã điều tra .

Nghiên cứu tài liệu thứ cấp bằng cách đọc tham khảo các công trình nghiên cứu về người Mường, hôn nhân của người Mường đã được in thành sách.

6. Đóng góp của đề tài

Bài khóa luận góp phần mô tả các bước trong đám cưới truyền thống của người Mường. Đồng thời chỉ ra những biến đổi tích và biến đổi tiêu cực trong đám cưới. Đề xuất những kiến nghị, giải pháp mang tính khả thi nhằm bảo tồn và phát huy những nét đẹp trong đám cưới, cũng như bản sắc văn hóa của tộc người

Mường ở Bắc Phong trong quá trình phát triển cho phù hợp với đường lối của Đảng, nhà nước và phù hợp với nhu cầu của người dân.

7. Nội dung và bố cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo, phụ lục bài nghiên cứu bao gồm 3 chương.

Chương 1: Khái quát về người Mường ở xã Bắc Phong, huyện Phù Yên, tỉnh Sơn La

Chương 2: Tập quán cưới xin của người Mường ở xã Bắc Phong trong xã hội truyền thống

Chương 3: Biến đổi tập quán cưới xin của người Mường ở xã Bắc Phong hiện nay và một số giải pháp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Dương Bình (1994), Văn hóa Mường và mối quan hệ Mường – Thái, Viện dân tộc học.:H.
2. Trần Bình (2012) Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây bắc, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
3. Trần Bình (2001), Tập quán hoạt động kinh tế của một số dân tộc ở Tây Bắc Việt Nam, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.
4. Bùi Chỉ (2001), Văn hóa ẩm thực dân gian Mường Hòa Bình, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc. H.
5. Nguyễn Thị Song Hà (2007), Hôn lễ của người Mường ở Hòa Bình truyền thống và biến đổi, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.:H.
6. Cao Sơn Hải (2003) Những bài ca đám cưới, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.H.
7. Đỗ Thị Hòa (2003), Trang phục các tộc người thiểu số nhóm ngôn ngữ Việt – Mường và Tày – Thái, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.
8. Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam- Trung tâm nghiên cứu kiến trúc – Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội(1994;1996), Nhà ở cổ truyền các dân tộc Việt Nam (tập 1,2).
9. Hoàng Lương (2003), Văn hóa các dân tộc Tây Bắc Việt Nam, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
10. Huyện Ủy, Hội đồng Nhân dân Ủy ban Nhân dân huyện Kim Bôi(2009), Văn hóa người Mường huyện Kim Bôi tỉnh Hòa Bình, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.H.
11. Bùi Tuyết Mai (1999), Người Mường ở Việt Nam, Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc.:H.
12. Nguyễn Thị Thanh Nga (2007), Văn hóa truyền thống một số tộc người ở Hòa Bình, Nhà xuất bản Văn Hóa Dân tộc. H.

13. Trương Văn Sơn (2003), Múa dân gian một số dân tộc vùng Tây Bắc, Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.H.
14. Đinh Công Sỹ (2004), Luật tục của người Mường ở Phù Yên, Dân tộc & Thời đại số 69 [5,6].H.
15. Bùi Văn Tịnh (1975), Các tộc người ở Tây Bắc Việt Nam,Ban Dân tộc Tây Bắc.
16. Trần Từ (1996), Người Mường ở Hòa Bình, Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam.H.
17. Nguyễn Ngọc Thanh (2005), Gia đình và hôn nhân của dân tộc Mường ở tỉnh Phú Thọ, Nhà xuất bản Khoa học Xã hội. H.
18. Ngô Đức Thịnh(2006), Văn hóa Văn hóa tộc người và Văn hóa Việt Nam, Nhà xuất bản Khoa học Xã hội. H.
19. Nhà xuất bản Thông Tấn(2008), người Mường ở Việt Nam.H.
20. Bùi Huy Vọng (2014), Phong tục đi hỏi vợ đám cưới cổ truyền Mường, Nxb Văn hóa Thông tin.H.
21. UBND huyện Tân Lạc – Sở Văn hóa – Thông tin Hà Sơn Bình (1988), Người Mường với văn hóa cổ truyền Mường Bi.
22. Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam, Viện Dân tộc học (1984), Các dân tộc ít người ở Việt Nam(các tỉnh phía Bắc), Nhà xuất bản Khoa học & Xã hội.H.
23. Các trang web:
  - Báo điện tử sơn la (2012), Các dân tộc anh em;
www.baosonla.org.vn/sl12dantocanhem/dantocmuong.html.
  - Vương Văn Đức (2011) Khái quát chung huyện Phù yên;
<http://violet.vn/dinhphan75/user/show/id/1137381>
  - Vi.wikipedia.org/wiki/nguoi muong